

Klima- og miljødepartementet

Oslo, 01.12.16

Høring på klimaloven – Innspill fra Naturviterne

Naturviterne viser til brev fra Klima- og miljødepartementet om «Forslag til klimalov», mottatt den 27.09.16

Egen klimalov

Først og fremst er Naturviterne positive til en egen klimalov i Norge. Klimautfordringen er så alvorlig og særegen at det er behov for mekanismer som kan bidra til å forhindre at vi skyver viktige beslutninger om utslippsreduksjoner foran oss. Vi ser at det trengs sterkere virkemidler for å forplikte politikere og forvaltning til å gå i riktig retning. Selv med et klimaforlik i Stortinget med mål om 2/3 kutt innenfor egne landegrenser, senere Stortingsmelding om en felles klimapolitikk med EU, ratifisert Parisavtale og et uttalt ønske om en ambisiøs klimapolitikk, så kan Statistisk sentralbyrå (SSB) fortelle at klimagassutslippene i Norge har økt med 3,85 prosent i perioden 1990 til 2015. Bare fra 2014 til 2015 har totale CO₂-utslipp steget med 1,5 prosent.

Vi mener at klimaloven først blir et etterlenget virkemiddel om den bidrar til å rydde opp i et fragmentert regelverk, synliggjøre hvilke utslippskutt som skal tas hjemme, skape forutsigbarhet både i politikken og næringslivet, og bidra til at klimautfordringene ikke blir et problem vi skyver foran oss.

Å sette klare mål

Et viktig prinsipp i klimaforliket har vært at en andel av de totale kuttene skal tas hjemme. Derfor er tydelige nasjonale mål viktig. Ikke bare av moralske årsaker, men også fordi kutt hjemme tvinger fram innovasjon og teknologisk utvikling som er helt nødvendig for et grønt skifte og utvikle bioøkonomien. Det vil bidra til at Norge kan konkurrere med et stadig grønnere Europa. En klimalov uten konkrete utslippsmål eller andre bindinger av politikken vil være symbolpolitikk, og vil kunne virke som en sovepute.

Vi synes den foreslåtte klimaloven er uklar og lite ambisiøs på dette området. Den gir ikke tilstrekkelig forutsigbarhet. Vi lurer på hva et lavutslippssamfunn i 2050 betyr, og hvor mye skal tas nasjonalt. Til sammenligning lovfester klimalovene i Finland, Danmark og Storbritannia et kutt på minimum 80 % innen 2050. Sverige vil kutte minst 85 % innen 2045. Hvordan skal fordelingen skje mellom ansvarlige sektorer og hvordan sikre at målsettingene følges opp i den daglige politikken og forvaltningen. Dette er spørsmål vi sitter igjen med.

Flere institusjoner i Norge har pekt på Storbritannia som et foregangsland på området.

Den britiske klimaloven er bindende for Regjeringen og Parlamentet, og inneholder følgende hovedelementer: Lovfesting av mål for 2020 og 2050 og 5-årige karbonbudsjetter (bindende maksimalgrenser for klimagassutslipp), som tar utgangspunkt i anbefaling fra en uavhengig komité – «Committee of Climate Change». Klimaministeren er juridisk ansvarlig for måloppnåelse, og må årlig rapportere til parlamentet om fremdrift. Den uavhengige komiteen leverer også årlig en slik rapport. Erfaringene fra Storbritannia er etter det vi vet gode. Vi vet at landet har hatt et større forbruk av fossilt

brensel, dvs. kull til energi og oppvarming sammenlignet med Norge. Likevel er det imponerende at de har nådd målet om 23 prosent utslippsreduksjon sammenlignet med 1990-nivå i det første karbonbudsjettet.

Regjeringen skisserer opp ulike kostnader med å innfri målsettingene i 2030 og 2050, men de enorme samfunnskostnadene med å ikke oppnå 1,5 – 2 graders målet nevnes ikke i denne diskusjonen. Vi mener dette gir et feil bilde av totalregnskapet, selv om klimatilpasning er et tema i loven.

Fragmentert regelverk

I kommentarene til lovforslaget peker Regjeringen på at mange relevante lover gir adgang til å ta klimahensyn, men at de ikke innebærer en plikt til å ta klimahensyn eller gir regler om hvor tungt klimahensyn skal veies mot andre hensyn. Selv om norsk miljølovgivning er omfattende, mener Naturviterne at den fragmentert og vil ikke sikre en måloppnåelse i 2030 eller 2050. Regjeringen mener derimot det ikke er hensiktsmessig å samle reguleringene i ett lovverk, slik som en har gjort med stort hell i eks. Naturmangfoldloven eller Forurensingsloven. Regjeringen mener at den foreslåtte klimaloven vil bedre samordning av klimahensyn i beslutningsprosesser. Naturviterne mener derimot at forslaget til klimalov ikke vil bidra godt nok til at klimapolitikk blir et overgripende tema inn i alle politikkområder. Vi referer til Grunnlovens § 112 som skal sikre norske borgere retten til et bærekraftig miljø, blant annet gjennom paragrafens første ledd «Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken», og annet ledd «Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd». Vi vil fremheve tredje ledd som slår fast at «statens myndigheter iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger». En klimalov vil være et slikt tiltak, men Naturviterne mener at lovforslaget vil bl.a. ikke sikre at konsekvensene for å nå klimamålene blir vurdert og vektet i beslutningsgrunnlaget i utbyggingssaker eller politiske satsninger, og vil heller ikke kunne brukes for å stoppe negative tiltak slik som eks. Naturmangfoldloven gir hjemmel til i saker som truer det biologiske mangfoldet. Klimaloven må kunne stoppe skadelige vedtak og sanksjonere ved overtredelse.

Rapportering og overvåking

Naturviterne mener det er positivt at Regjeringen skal rapportere hvert år til Stortinget, og at Statsbudsjettet skal omtale klimaeffekten av framlagt budsjett. I tillegg skal det bl.a. rapporteres på sektorvise utslippsbaner innenfor ikke-kvotepiktig sektor og hvilke typer tiltak som vil være nødvendig for å realisere disse. Arbeidet med slike baner vil være nyttig i arbeidet med å nå utslippsmålet for ikke-kvotepiktig sektor. Dagens overvåkingssystemer i SSB og Miljødirektoratet skal sikre relevant tallmateriale.

Regjeringen trekker i tvil hvor sikre disse anslagene vil være, både om den økonomiske utviklingen og dermed også utslippsutviklingen og om effekten av tiltak. Vi ser at dette vil være en utfordring. Skal det være mulig å føre en klimapolitikk i riktig retning og sette i verk effektive virkemidler, må Regjeringen prioritere å få på plass et velegnet styringsverktøy. Vi skjønner at Storbritannia har god framgang i sitt arbeid for å redusere egne utslipp, og det vil være nærliggende å skaffe seg erfaring fra deres styringssystem. Med Storbritannias klare utslippsmål på lang sikt og karbonbudsjetter som delmål på kort sikt, er det tydelig hva politikerne måles på. I tillegg har en sterk, uavhengig og permanent ekspertkomite, som gir en vurdering av virkemiddelbruk og fremdrift, vært en viktig ansvarliggjøringsmekanisme. Vi vurderer det riktig å innføre denne ordningen i Norge også.

Klimatilpasning

Naturviterne synes det er positivt at klimaloven og rapporteringene skal omfatte arbeidet med klimatilpasning. Å tilpasses til og forberede seg på klimaendringene er medaljens bakside av våre store klimautslipp og utgjør en stor samfunnskostnad som bare vil øke med årene. Arbeidet dekker et bredt spekter av temaer knyttet til arealplanlegging, samfunnsplanlegging i videre forstand og beredskap. Vi ser for oss at det er utfordrende å måle både behov for tiltak og effektivitet av iverksatte tiltak for klimatilpasning. Dette er som Regjeringen skriver i stor grad en lokal utfordring, men Naturviterne mener det er av nasjonal interesse å følge med på og ikke minst påse at kommunene har tilstrekkelig naturviterkompetanse og investeringsevne i arbeidet med klimatilpasning.

Med hilsen

Vebjørn Knarrum
Forbundsleder